

Сања Париповић Крчмар

ПРИЗОРИ У ПРОЗОРУ – ФРАГМЕНТИ ЖИВОТА У ПЕСНИЧКОМ ОКУ

(Слободан Зубановић: *Прозор у ходу*, Културни центар Новог Сада, Нови Сад, 2025)

У деликатној позицији сабеседника у критичком осврту на савремено стиховање уступницу лакшег разумевања јамачно пружају, у случају да их има, искази аутора о стваралачком процесу. Тако се и над новим песмама Слободана Зубановића нужно призива књига поетичких огледа *Поезија нас њлега*, не би ли се концепција поетског у њима потврдила. Доминантна опсервација у овим поетолошким текстовима јесте релација према стварности, однос живота и поезије, тачније увиђање песникована као истраживања суштине свакодневног живота. Зубановић, „заговорник естетике свакодневног у поезији, значи употребе апсолутне садашњости”,¹ даје поезији право управо на свакодневни живот. О том процесу рабљења свакодневног за поетско прегнуће или за

оно што послом песника називамо, и његовом обиљу које се пред песником разастире, на питање о начину амортизације удара свакодневице на поезију изјављује да иде чак и до злоупотребавања ствари које га окружују, не именујући их него их стварајући у новом облику блиском поезији. Помоћу тачних речи и слика стихови постају „казања”: „Једноставно, песмом хоћу да прекорачим праг свакидашњице и отворим за другог простор 'новог'”, подвлачи песник,² или пак другим речима, ситуације обичног живота његова су естетска база подвргнута преображењима како би се у песми испољила.

Да поезија не напусти „задатак” да изнова „одене стварност, да је лагано ишчитава и стави у нови рам”, како је на то готово деценију за нама у једном разговору указао Слободан Зубановић, сведочи и свет његове нове песничке књиге *Прозор у ходу*. Насловна синтагма недвосмислено упућује како на улогу песника тако и на улогу поезије; у потпуности је компатибилна исказу: „[...] моја [је] поезија стално у покрету, у ходу, и то је видно, састављена од погледа, од слика што ме прате, или ми се непрекидно враћају, терајући ме да их на папир ставим. Нису то некакви, документарни, детаљи већ делићи из живота једнако свима познати. Они постају,

¹ Зубановић, Слободан. (2024). „Поезија се мало притајила”. *Поезија нас њлега*. Краљево: Народна библиотека „Стефан Првовенчани”, 185–196. Надаље се наводе само називи текстова из исте књиге поетичких огледа.

² „Поезија је пауза између дисања”, 206.

као стихови, опис сагласан говору.”³ Тако се у песнику, еквиваленту шетајућег прозора, нижу садржаји свакодневног живота; коначно, стих може да буде снимак, тј. слика у фотографском апарату, уз задржавање сопствених карактеристика.

Песничко посматрање живота Зубановић распоређује у четири целине, компактне и усаглашене у предочавању искуства песничког погледа. Први циклус „Гледајући живот”, који отвара сегмент из простора у којем бруталност постаје егзистенцијално прихватљива, опомиње на нужно пратећу естетику ружног, пролазно-сти, неминовног протока времена, а донекле и отуђености и апсурдности. У сликама каптираних тренутака свакодневних операција и аутоматизованих покрета просејавају меланхолични и носталгични тонови, промишљања која буде и оснажују стваралачку клицу за нове записе. Задржавањем на моментима, на делићима времена, на часовима, песник као да је намеран дезаутоматизацији умножених слика живота или, речено пријемчивије идејном окриљу нове књиге песама, отварању призора „што су их скривали прозори”. Ти призори „из свакодневног фондуса”, јер „свакодневица, поред тривијалности и монотоности, ипак нуди милијарду моћних ситница за, назовимо то тако, песничку робу”, каже песник, ти призори су „судбине у неком облику”. Чини се као да је дилема пред којом се давне 2013. године нашао, изјављујући да га „интересује та веза, више намера, да ли да се напише песма, или да се само запамти слика”, свој излаз пронашла у задовољству спознаје да призори почињу да диктирају истину о себи, а песник их лутајућим оком, из своје перспективе којом се обличја живота луциднијим чине, преноси другима.⁴ Јер песник је тај који извештава, који нуди тачку гледишта с циљем да се те истине пропитају/провере, који на промене које се и нама дешавају суптилно упозорава:

*Призори данас нису чисти.
Истина није јровидна сва
са места одакле легамо
улицу одојо ња све до дна.
Ни прозори више нису исти.
Туђим очима шарају по нама.
(„То се дешава и нама”)*

Други циклус Зубановићеве нове збирке песама ове измене испитује на повлашћеном месту његовог стваралаштва, београдској атмосфери дорђолског живота. Готово две деценије од *Дорђолској дискони* (2006) шетамо путем трансформација места чије је дете и које свуда са собом носи у циклусу „Болдор” (2025). Шетња овим крајем исцртава ритам корака и мапу уличне атмосфере уз евоцирање некадашњих препознатљивих обележја, подсећајући да је Београд међу савршеним местима за књижевнике јер је све оно што је у њему „у сталној колотечини између прошлости и садашњости”.⁵ Тако се Дорђол као хронотоп наново уписује не само у линију његовог стваралаштва него се допуњује и савремени прозно-поетски низ који тематизује овај микропростор. Опажајући изменљиве околности у свету који му је близак,

³ „Какав живот, таква песма”, 233.

⁴ Исто, 234–235.

⁵ „Поезија као документ”, 223.

Зубановић у обликовању лирски претаче доживљај протока времена и призива свесност прихватања цикличности:

*Сијају шине као нићи
йаучине на јесењем свећлу.
Живош йрави круіове.
Круі се не може расшавиши.
(„Епитаф за 'двојку'")*

Привилеговано место у песничкој књизи *Прозор у ходу*, судећи по првом критичком читању изнетом у поговору, има целина „Дневник споредних призора”, која је, како бележи Радивоје Микић, „реализована као мали лирски спев”. Композиционо овај циклус има јасно омеђен оквир (предговор и поговор) унутар којег се лиризује прича пратећи временски седмодневни низ. Поступак преплитања прозних и лирских карактеристика оправдава се надилажењем индивидуалне перспективе зарад колективног искуства. Симболизација хронолошког поретка при стварању света транспонована је у спеву на доминантну позицију самог песника чији је задатак да гледа и пише, односно да у свему буде присутан или пак да се огледа у свим елементима света у којем је, не би ли сопствени поглед изградио у духовни доживљај, тј. поетски га уобличио. Структурна истоврсност и уједначеност постигнута засебним певањима од три насловљена катрена доприносе компактности циклуса и подупиру идеју целовитости, али уједно ревитализују адекватан рам за песникове слике и њихов језик у којем се његова реченица осећа слободно иако служи једном задатом облику, како сведочи у разговору са Мирославом Максимовићем.⁶ Ови катренски фрагменти, односно катренима наречени детаљи, чине се као секвенце стваралачких припремних радњи; наиме, тим исечцима живота, уз опсервирања и разговор о виђеном са самим собом, песник дарује лирски простор настојећи да одржи спону садржаја стварности и њеног доживљаја у ономе ко се у том свету креће и који га обликује. Напоследку, циклус „Око на окну” тематизује у стварању и перспективу и хијерархију, као и привилегију песника да чувају и исправљају слике.

Тумачећи семантичке тонове у новом Зубановићевом певању, Микић изналази да су „речи *йризор* и *йрозор* нека врста семантичке жиже, средишта ка коме се крећу сви мотиви унети у појединачне песме и циклусе песама, пошто је увек реч о ономе што се види, ономе што се, као садржај људске егзистенције постављен на препознатљиву подлогу нашег времена, цивилизацијског хоризонта у коме је много шта изокренуто, објављује”. Тако у дијалогу са песничким садругом Зубановић проноси стихове: „Ово мало живота што је остало / гледаћемо кроз прозор” („Још ово мало”), док истовремено, песник као „староградски скитник”, као „један од прозора у ходу”, саветује:

*Докојаш ли се йризора новој
ако йледаш кроз йрљаво окно
немој да ше зайлаши сцена шој
живоша нейознашој. Њеово дно.
(„Уторак [Савет]”)*

⁶ „Поезија нас одасвуд гледа”, 226–227.